

Sedem menipejskih glosic na sentence iz *Hvalnice norosti*

SUBJEKTOV ZLET OB POLNI LUNI

I

*Deum immortalem! quod theatrum est illud,
quam varius stultorum tumultus?*

»Bog nebeški! Kak teater je to, kaka pisana truma norcev?«

[Erazem, § 48]

Lukijanov Menip, imenovan tudi Nadoblačnik, ki si je že v drugem stoletju Gospodovem (čigar štetja stoletij pa, žal, še ni poznal) ogledal zemeljski teater z Lune, se v naši zgodbi prek Erazmovega šestnajstega znajde na začetku enaindvajsetega stoletja, in sicer v Sloveniji pred zadnjimi parlamentarnimi volitvami. Pravzaprav sam ne ve, kako in zakaj se je znašel prav tu. No, seveda, tu se je rodil in potem ga je čas naplaval v leto Gospodovo MMIV. To mu je že jasno, sicer pa se mu zdi, da z leti vse manj razume svet okoli sebe in da se mu izmika celo to, kar se dogaja tik pred njegovim nosom. Prav zdaj se začudeno sprašuje: »Kaj pomeni ta množica dobronamernežev, ki bi se rada realizirala nikjer drugje kot v parlamentu?« [Žurnal, sept. 2004]. In potem, ko si tega ne zna pojasniti, se domisli, tako kot že takrat, v davnem drugem stoletju: »Najbolje storim, ako se obrnem do poklicnih filozofov ter si pri njih poiščem odgovor« [Lukian, 219]. Toda ko naslednjega dne kot nalašč na stopnišču filozofskega vseučilišča sreča najslavnejšega med njimi in si ga drzne pobarati, kako si razlaga vso to kaotično vpričnost, bradač zgolj nekaj zamomlja v svoje kocine (»ravno odhajam na južno poloblo« ali nekaj takega) in Nadoblačniku svetuje, naj rajši povpraša tega-in-tega gospoda, ki vodi največji volilni štab. Dotičnega gospoda ni težko najti, vsi časopisi so ga polni, tako da se radovednež lahko kmalu pouči: »Mi govorimo

isto, kar smo govorili in počeli vsa ta leta« [Mladina, *tunc*]. Tako torej, si reče Nadoblačnik, besede je treba razumeti dobesedno, kajti »politika v bistvu govori samo o politiki« [Delo, *tunc*]. Nasploh pa so tautologije »ogrodje sveta«, kot je rekel že Wittgenstein. In ko pameten človek opazuje življenje, kmalu sprevidi, da so človeške reči vseskozi smešne [gl. Lukian, 218]. Sredi teh menipejskih misli pa Nadoblačnik iz nekega kota nebesne votline, ki ji pravimo svet, zasliši pritajen smeh, ozre se in tam zagleda Hieronima Boscha, ki se izvija iz velikanskega paradižnika kot kak otožen, preveč pameten zemeljski črv. – Samo spomnil bi te, reče človeški črv, na tvoje lastne besede: »Edino, kar bi me moglo rešiti iz zadrege, bi bilo to, da bi si na kak način omislil peruti in poletel osebno v nebesa« [Lukian, 221]. To rekši, se lintvern spremeni v ribo z metuljimi krili in odleti tja, kjer rojijo miriade krilatih bitij in pojó vsevišnjemu hozano. Toda režiser že kaže z roko, da je zdaj pravi trenutek, ko naj zastor pade, in s tem je prvi prizor končan, čeprav za Lukijanov okus gotovo prekmalu, saj je najrajši opisoval, kaj se dogaja tam zgoraj v nebesih. No, pa poglejmo vsaj na Luno!

Drugi prizor: Nadoblačnik pristane na Luni, in ko na rob majhnega, prašnega kraterja odloži obe peruti, orlovo in jastrebovo, si v očesno luknjo (navsezadnje je že zdavnaj mrtvak) vstavi orlovo oko, kakor mu je nekoč pametno svetoval z vulkanskim ognjem osmojeni modrec Empedokles, ki ga je bil onega dne srečal prav tu, v Luninem naročju. In kaj je Nadoblačnik, zavoljo kril imenovan tudi Ikaromenip, videl skozi orlovo oko, ko ga je usmeril proti materi Zemlji? Nekoč v prihodnjem času bo pripovedoval vnuku nekako takole: »Da, vse dogajanje v tem pisanem in mnogoličnem teatru je bilo komično ... ha-ha, in vsa Grčija [beri: Slovenija] je merila, kolikor se je videlo iz višave, štiri prste v širino« [Lukian, 226–5]. Če pa je svoj čudežni teleskop še malce bolj privil, se mu je med štirimi prsti prikazala predvolilna televizijska oddaja, ravno ko je neki jasnovidec razlagal vpliv astrologije na politiko: »Torej, ta pravila veljajo, ne samo v celem vesolju, ampak tudi na celi zemlji in celem narodu in tudi pri

posameznikih, mimogrede povedano« [zabeležila Mladina, *tunc*]. Silogizem pa tak: Človek je Grk, Grk je Sokrat, *ergo* Človek je Sokrat! Sicer pa, kolikor je Nadoblačnik odondod lahko slišal, so se za prvenstvo pri Minervi, ki naj bi vladala Politeji, kot se za Demokracijo spodobi, borili predvsem demokrati dveh taborov, namreč liberalni in slovenski (oz. ljudski oz. krščanski), potem ko so socialni protestno zapustili oder zaradi nesramnih insinuacij, češ da so zgolj »prebarvani komunisti«. (Tokrat, hvala voditelju, niso bili povabljeni v *Trenja* tisti, ki se v svojem partijskem imenu sploh ne zmenijo za Demokracijo, razni nacionalisti, populisti in drugi–isti, ki se, žejni oblasti, pojavijo na javni sceni pred vsakimi volitvami.) Pogovor je bil res zelo konkreten, nanesel je na privatizacijo zdravstvenih storitev, in neki bodoči zastopnik ljudstva je pametoval: »Če je kdo tako dober patolog, da bo truplo reklo, jaz se grem pa obducirat k temu patologu, ker je toliko boljši kot javna ustanova, pa naj od tega živi« [gl. Mladina, *tunc*]. Toda v čem je pravzaprav razlika? se sprašuje naš Nadoblačnik: mar ni čisto vseeno, h komu se grem obducirat, k zasebniku ali v javno ustanovo? Na odgovor mu ni treba dolgo čakati, najde ga že naslednje jutro v časopisu: »Razlika ni velika zato, ker ne more biti velika« [Delo-SP, *tunc*]. Tudi to je seveda treba razumeti dobesedno, ampak mnogi volivci žal ne razumejo te usodno pomembne razlikice, saj »se ve, da so volivci neizmerno neumni in da na tej neumnosti temelji celoten sistem« [Delo, *eodem tempore*, dva dni pozneje]. In tako je tudi prav, kajti brez Neumnosti, mlajše sestrice Norosti, na tem svetu ni sreče za človeka, saj »kakor konj zaradi neznanja slovnice ni nesrečen, tako tudi človek zaradi neumnosti ne, ker se neumnost ujema z njegovo naravo« [Erazem, 32]. Toda tiste dušebrižnike, ki pravijo, da jim resnica ni zgolj *flatus vocis*, vendarle vselej znova skrbi, da bi na volitvah pretkana Norost spet premagala pošteno Neumnost, namreč tisto, ki je nepogrešljiva v božjem načrtu, saj je tudi samega protoplasta Adama zapeljala v prvi greh. Ker pa se nočejo javno izreči ne za to ne za ono različico v imenu narodove volje, zgolj skromno poudarjajo, da »je inte-

res cerkve demokracija« in da »cerkev kot ustanovo in del civilne družbe zanima samo to, da bi bile prihajajoče volitve čim bolj demokratične« [Mladina, *tunc*]. Nadoblačnik se nejeverno popraska za ušesom, tega namreč doslej, na svojem sprehodu skozi stoletja, še ni opazil, zato je prav, da ga je učeni gospod opozoril na to skrb vesoljne Cerkve, ampak kaj, ko nekdo z druge strani že vpije: »Do boga jim je manj kot do volitev!« [Delo-SP, *tunc*]. Strasti se vse bolj razvnamajo in medtem ko Nadoblačnik gleda dol z Lune na zemeljski oder, ga mahoma navda silna žalost ob spoznanju, da je sam tako daleč od resničnega življenja tam spodaj, kjer se med temi razgretimi lici, dvignjenimi rokami in švigajočimi očmi dela zgodovina. Le kaj pomaga varna razdalja, le čemu služi vzvišeni nasmešek? Življenje je boj, ljubezen in sovraštvo: magari ljubezen »za nič«, magari sovraštvo »za nič«! Mene pa ni zraven! se žre nesrečnik tam zgoraj nad oblaki: kdaj in zakaj sem se odrekel temu pirovanju? – In ko si že izdere preveč jasnovidno oko ter zbira pogum, da se požene tja dol v globino, nazaj na Zemljo, v domovino Slovenijo, med tiste plemenite duše, ki se žrtvujejo na oltarju Norosti, da bi nam vsem skupaj zgradile srečno prihodnost, prav tedaj se oglasi sama Luna z ženskim glasom (kot pravi stari grški šaljivec): »Menipos, oj Menipos! Bodi tako dober pa opravi nekaj zame ...« [Lukian, 226]. In mož, ki je bil pravkar na Luni, se prebudi iz sladkega predvolilnega dremeža.

Tretji prizor je kratek: Nadoblačnik sedi doma pred televizorjem in kar nekaj trenutkov mine, dokler ne doume, kaj žena hoče od njega – namreč, naj ji poišče kak drug program. Zdaj na ekranu neki gospod razumno, žal pa silno dolgočasno razlaga, da je »določena stopnja kaosa nujna za zdravo delovanje skupnosti, kajti, kjer je vse urejeno, nastopita stagnacija in nazadovanje«. Drži, mu pritrjuje Nadoblačnik: saj pravijo, da je življenje kakor hoja po robu obojestranskega prepada. Ko pa ga žena malce zajedljivo vpraša, kakšna je pravzaprav razlika med stagnacijo in nazadovanjem, mora priznati, da ni prav velike razlike: v svetu, kjer se nenehno napreduje, je vsak zastoj že nazadovanje. Saj, reče ona, tudi jaz tako mislim, lju-

dje kar nekaj nakladajo, tja v en dan. On pa se menipejsko smehlja, iz oči v oči gleda človeka, ki mu govori z ekrana, in si misli: *insanus insanum ridet*, »norec se smeje norcu« [Erazem, 38]. Toda najbrž je to vseeno boljše, kot če slepec slepca vodi. Slednjič najde daljinec med blazinami in prestavi na drug program, kjer vremenar napoveduje: »Padavine in nevihte se bodo iznad zahodnih krajev razširile nad vso državo.«

II

Quid esse potest vita ipsa vel dulcius, vel pretiosius?

»Le kaj bi lahko bilo slajše in dragocenejše
od samega življenja?«

[Erazem, 11]

Menipova duša je že od starih časov razpeta v svoji dvojni naravi. Lukijan ga ne pošlje le nad oblake, marveč tudi v podzemlje, kamor mu pokaže pot neki babilonski mag, večš klicanja duhov. – Menip Podzemnik v prvem prizoru naše druge glosice pozabi na svoje živo telo iz mesa in krvi ter sledi lastni senci. Dolgo hodi za svojo senco po samotni stezi ob reki Evfrat, po mrtvi deželi, posejani z luknjami, ki so jih izdolble pametne bombe še v tistih časih, ko se je iz podzemlja cedila nafta. Slednjič dospe »na samotni kraj brez sonca«, kjer zakolje ovco, kakor mu velí senca, skoplje jamo v pesek in jo oblije z nedolžno krvjo [gl. Lukian, 211]. In glej, še preden prešteje do sedem, se prikaže tisti babilonski mag in Podzemniku pomigne, naj mu sledi navzdol skozi presahlo naftno vrtino. (To naj bo dovolj za prvi prizor.)

V drugem prizoru Podzemnik posluša pogovor senc, ki jih je žrtvina kri predramila iz teme. Kakor temne ciprese, plapolajoče v siju peklenskega ognja, sence žalujejo za minulim življenjem in druga drugo preHITEVAJO v spominih na vekomaj izgubljeni svet. Kako lepo je tam – kljub vsemu trpljenju, kljub vsem krivicam, kljub vsej človeški bedi – kjer sonce s svojimi toplimi žarki sveti vsakomur pod milim nebom! Toda takrat, ko jim je sijalo, ga niso hotele videti. »Zdaj pa povejte,«

pravi prva senca, »ali je kaj večjega in dragocenejšega od življenja?« In truma senc vzvalovi, kakor da bi vetrič zavel skozi temni gaj. »Ampak učili so nas drugače,« pravi druga senca, »rekli so nam, da pridemo naravnost v rajski vrt, če se razstrelimo v tisti nesrečni šoli.« In ob tem spominu zaječijo mrtve veje v neutolažljivi, neodrešljivi bolečini. Le kdo jih bo odrešil te bolečine, te krivde, tega spomina – če odrešenika ni? Če bi jih kdo lahko odrešil, tolikšnega zla sploh ne bi bil dopustil! Ni dopušcanja, ni odpuščanja, samo pozaba je, pozaba v smrti. Tam, onstran, nihče ni kaznovan za zločine, ki jih je zagrešil tu, samo živi plačujemo dolgove mrtvih, segajoč v skrinje spominov, ki so nam jih zapustili. Kajti tam, v podzemlju, je samo teman, neprehoden gozd, v katerem nihče več ne razloči dreves. Že Lukijanov Menip je radovednemu prijatelju Filonidu poročal, da tam »spoznavanje posameznikov ni bilo ravno lahko; kadar se jim namreč kosti obelijo, so si vsi podobni kot jajce jajcu« [Lukian, 213]. V podzemlju je »skladovnica okostnjakov, vsi so enaki«: le kdo bi v tej grmadi lobanj ločil dobre od hudobnih? Pa vendar, tudi če onstran ni nobenega Sodnika, tu nikakor ni vse dovoljeno. Sodišče je namreč že tostran in sodniki smo vsi, tudi tožilci smo vsi, ki živimo in dokler živimo. Res pa se težko sprijaznimo s kafkovsko počasnostjo pravice, saj mnogi prej umrejo, preden jim je izkazana. In nemalokrat se vprašamo, ali se resnično Dobro sploh kdaj zares izkaže? Morda nikoli, a to še ne pomeni, da ga nima smisla iskati. Dotlej pa, čakajoč na razsodbo, živimo tako, kot je staremu Menipu svetoval slepi videc Teiresias: »Edino, za čimer se ženi, bodi to, da preživiš svoj vsakdan kar se dá dobro« [Lukian, 216]. O, ko bi to vedele tiste nesrečne sence: zla, ki ga povzročiš v življenju, ne moreš investirati v nesmrtnost! Bog ga ne sprejme, čeprav ga ne more preprečiti. Toda, človek, ob tem spoznanju ne zdrsi v drugo zmoto: ne gre namreč za to, da se odpoveš nesmrtnosti, ampak za to, da je ne pričakuj po smrti, če je nisi našel že tu, v svojem edinem, minljivem življenju!

V tretjem prizoru Menip Sanjač na poti prek azijskih prostranstev obiše grad Alamut. Mladeniči, ki so se nekdaj urili

za ašašine, so pod vodstvom pogumnega Tahirja sprevideli, da jih je nori graščak Hasan sleparil s prividom nebeškega paradiza. Uprli so se mu, premagali njegove stražarje in ga skupaj z njimi izgnali v puščavo. V Alamutu pa so uvedli »demokratsko anarhijo«, v kateri je dovoljeno vse, kar ne škodi nikomur, strogo prepovedano pa je govoričenje o kakšnih drugih rajskih vrtovih, namreč mimo tistega, sredi katerega novi gospodarji Alamuta sami živijo. In tu odprtih rok sprejmejo popotnika Menipa, ki je, kot sam pravi, prišel iz podzemlja pod Evfratovo dolino. Med postankom v Bagdadu, sanjskem mestu pod vladavino modrega kalifa Haruna VII., potomca vélikih Abasidov, je pri nekem bukinistu ob bregu Tigrisa kupil Erazmovo *Hvalnico Norosti* v arabščini in jo prinesel s seboj v popotni malhi. In zdaj, ko se med žvenketom kozarcev in žuborenjem bistrih studentev mladeniči veselijo lepookih hurij, brhkih deklet iz mesa in krvi, jim stari popotnik z menipejskim nasmeškom prebira dovtype Erazmove Norosti: »Povejte mi – da začnemo od kraja –, ali je kaka stvar pod soncem slajša in dragocenejša mimo življenja! A spočetje njegovo, kje mu je izvor, ako ne v meni? ...« [Erazem, 11]. Norost, ki tako govori, prinaša smeh, vabi v življenje, odganja smrt.

Pa še opomba, da ne bo nesporazuma: preziranje življenja nikakor ni posebnost zgolj islamskega fundamentalizma, čeprav je v naših časih, žal, prav ta najhujši. Erazem, neutrudni glasnik humanizma, je že pred petsto leti razkrinkoval možne ašašine (morilce drugih ali samih sebe) v svojih lastnih, krščanskih vrstah: »Svet očitvidno ne premore večjih prenapetežev mimo takih, ki jih je do kraja zajel plamen krščanske pobožnosti ... siti so življenja in imajo eno samo željo, smrt: ob kratkem, otopeli so za sleherno človeško občutje, prav kakor da jim duša živi drugje, ne v telesu. Mar ni to blaznost? Zato ni čudno, če so apostoli zbudali vtis, da so se napili mladega vina, ali če je sodnik Festus mislil o sv. Pavlu, da se mu blede ...« [Erazem, 66]. – Saj, kako naj razumen človek verjame, da je življenje smrt in smrt življenje?

III

*Caetera omnia naturae finibus contenta,
solus homo sortis suae limites egredi conaretur.*

»Vsa druga bitja so zadovoljna z mejami narave,
samo človek sili čez ojnice svoje usode.«

[Erazem, 34]

Na Lukijanovi *Dražbi filozofov* se je filozofija tržila bolj z duhovičenjem kot z višino in globino modrosti, tako kot je za satiro pač primerno. Božanski Platon sploh ni imel prave priložnosti, da bi dražiteljem in kupcem razložil svoj nauk o presežnih idejah, čudaškega Diogena pa so poslušali z nostenjimi ušesi in se mu smejali na vsa grla. Kljub temu da je poznejša zgodovina privzdignila Platona daleč nad Diogena, pa takrat, ko sta živela v mesu in krvi, še ni bilo povsem jasno in zunaj vsakega dvoma, kdo od njiju bi zmagal na filozofski olimpiadi, če bi jo priredili vsega siti nebeščani na Olimpu. Atena in Apolon bi bila verjetno bolj za Platona, Hermes in Helios nemara bolj za Diogena, navsezadnje pa bi spor moral razrešiti gromovnik Zevs s svojo strelo. In odločil bi se najbrž za Platona, tako dandanes sklepamo iz zgodovine. Toda na zgodovinskem sodišču, na katerem se med drugim že poldrugo tisočletje razsoja, kateri filozof ima prav in kateri ne, že dolgo ni več vrhovnega sodnika, sam postopek pa se v zadnjih nekaj stoletjih vse bolj izgublja v labirintu »procesualnih vprašanj«. Le kdo ima dovolj bister um in nabrušen jezik, predvsem pa moč, da bi razsodil, katera misel človeku omogoča skočiti čim višje čez ojnice usode – in če je takšno preseganje naravnih meja sploh smiselno in dobro?

Povsem drugače je na športni olimpiadi, tam so merila jasna in sodniki nepristranski: skakalka v višino bodisi podre prečko bodisi jo preskoči; no, včasih se zgodi, da je niti ne doseže, drugič spet, da prečka zaniha na tečajih, kakor da bo padla, pa vendar ostane zgoraj (takrat je skakalka še posebno vesela), ampak centimetri so neusmiljeni, nič več in nič manj kot toliko-in-toliko. Toda kje je pravzaprav meja, ki jo je še možno preskočiti? Skakalka, ki je že preskočila »magično

mejo« petih metrov (Jelena Isinbajeva, 17. dec. 2005), naskakuje v mislih in najbrž tudi že ob palici višino petih metrov in petih centimetrov, sanja se ji morda celo o petih metrih in petdesetih centimetrih, še pomisliti pa si ne upa na šest metrov. Ali pač? Saj so moški skakalci že premagali tudi to hudó magično mejo, in zakaj bi bila ženska slabša od moškega? Lažja je, palica jo lažje odrine v višino, tudi gibčnost je njena prednost. Toda sedem metrov – to se zdi nemogoče. Sedmih metrov ni še nihče preskočil in jih skoraj zagotovo ne bo. Ali pač? Saj se človeško telo v razvoju spreminja, *homo sapiens* je verjetno bolj usposobljen za skoke ob palici, kot je bil avstralopitek. A kljub vsemu meja ostaja: telo je meja.

Pred izumom penicilina so ljudje v povprečju živeli kakih petdeset let (če odštejemo množično umrljivost otrok), morda celo manj. Kdor je v srednjem veku srečal abrahama, je bil že starec. Ljudje najbrž nikoli niso dobesedno verjeli tistim stavkom v Bibliji, kjer je zapisano, da »ko je bil Abraham obrezan na mesu svoje prednje kože, je bil star devetindevetdeset let« [1 Mz 17, 24] in »Abraham je bil star sto let, ko se mu je rodil sin Izak« [1 Mz 21, 5]; iz Biblije sicer ne zvemo natančno, koliko let je Abraham doživel, saj piše le, da je »Abraham izdihnil in umrl v visoki starosti, star in nasičen z dnevi, in bil pridružen svojim ljudem« [1 Mz 15, 8], toda po znani starosti teh ljudi, Abrahamovih prednikov (Adam 930 let, Set 912 let, Noe 950 let itd.), lahko sklepamo, da jih je tudi sam dosegel skoraj tisoč. Skoraj, kajti tisoč je bila takrat, kot kaže, tista »magična meja«, najbrž preprosto zato, ker dlje sploh niso znali šteti, saj večjih števil niso niti potrebovali. Kakorkoli že, pa Abraham s svojo dolgoživostjo še zdaleč ni bil nesmrten, čeprav je v prenesenem pomenu več en tako kot Sveto pismo.

Eden izmed največjih renesančnih mojstrov svetopisemske eksegeze, Erazem Rotterdamski, se je že pri svojih štiridesetih potožil v pismu prijatelju menihu Servaciju, da mu zmanjkuje življenjskega časa za študij in spoznanje, do katerega bi se rad dokopal: »Svoje bivanje, četudi je dolgo, vidim kot nekaj bežnega in efemernega ... Vidim, da ni ne konca ne kraja

študija, za katerega se zdi, da ga moramo z vsakim dnem začenjati znova« [gl. Huizinga, 109]. Kako hitro pride starost! Johan Huizinga, ki se je poglobil v misli in življenje svojega slavnega renesančnega rojaka, pravi: »Erazem je bil eden izmed tistih, ki so se že zgodaj počutili stari. Niti štirideset let še ni imel, ko je že mislil, da je prestopil prag starosti« [*ibid.*, 111]. In vendar jih je doživel sedemdeset ter za življenja napisal in objavil zajeten kup knjig, med katerimi pa se je, paradokсно, v naših mislih najbolj ohranila tista drobna knjižica, ki je sam niti ni kaj prida cenil, napisal jo je namreč igraje, mimogrede, na dolgi poti iz Italije čez Alpe poleti 1509, da bi z njo kot efemernim darilcem razveselil svojega učenega angleškega prijatelja Thomasa Mora, kajti prav njemu je posvetil *Hvalnico Norosti*. V njej najdemo tudi odlomek o človeški nenasitni želji po dolgoživosti: »Zato pa jaz [Norost] pomagam ljudem v njih stiskah in težavah, ko jih držim nekaj v nevednosti, nekaj v lahkomišelnosti, včasih v pozabi hudega, včasih v upanju na boljše; in če prilijem poželenjem le kapljo medu, je moja pomoč tako učinkovita, da se jim niti tedaj ne ljubi zapustiti tega sveta, ko so jim rojenice že dopredle nit in jih življenje samo že zdavnaj zapušča. In čim manj razlogov imajo, da bi živeli dalje, tem raje živijo in ne občutijo nikaškega gnusa do življenja.« [Erazem, 31] – Toda dolgoživost, kot smo že rekli, še zdaleč ni nesmrtnost, še manj večnost. Meja dolgoživosti je telo, meja večnosti je duh, smrt pa je nekje vmes, med telesom in duhom. Meja je vselej dvoumna, vidimo jo lahko od znotraj ali od zunaj, obenem preprečuje in omogoča, da jo presegamo. Je torej transcendenca brez meje nesmiselna? Verjetno res, ostaja pa odprto vprašanje, kje je meja in kako jo pojmuje. Večnost ni brezmejna dolgoživost, nesmrtnost ni v brezmejnem številu življenjskih let. In tisto, čemur pravimo »onstranstvo«, ni tam zgoraj, na vrhu neskončno dolge palice, s katero se zaganjamo v višino. Preseganje že doseženega tudi ni v čedalje manjši razliki, ki loči novi rekord od prejšnjega. No, na športni olimpiadi je ta razlika seveda pomembna, čeprav morda tudi tam ni najpomembnejša, če nanjo gledamo z idealizmom ustanovi-

telja modernih iger. Gotovo pa je težje, morda celo nemogoče odgovoriti na vprašanje, kaj je tisto, kar v filozofiji in nasploh v »duhovnih rečeh« zares šteje. Kajti sam duh, potem ko dolgo časa potrpežljivo prešteva svoje stopinje pri vzponu po lestvici spoznanja, se prej ali slej upre štetju, saj je njegov cilj tisto najvišje, tisto, kar je onstran množstva – Eno.

Kant je mejo človeškega spoznanja začrtal kot »celoto vsega možnega izkustva«, mišljeno od *znotraj* transcendentne zavesti; kot je znano, kritična misel zablodi v težave in protislovja, če poskuša misliti to mejo od *zunaj* (in zato so Kantovi filozofski dediči, na primer Husserl, v duhu Kanta samega opustili njegovo anemično »stvar na sebi«). Ampak tudi če mejo vsega možnega izkustva mislimo *znotraj* transcendentne zavesti, ni nikoli povsem jasno, do kam pravzaprav sega. Kant na primer trdi, da je prostorska in/ali časovna neskončnost *onstran* spoznavne meje, torej je »dejanska neskončnost« (v nasprotju z zgolj »možno neskončnostjo«) transcendentna, presežna, človeškemu mišljenju *tostran* načelno nedostopna. Prav, s tem se skoraj moramo strinjati. Ostaja pa vprašanje, kje je meja za metrično ali topološko drugačna zrenja prostora in dojetanja časa, za neevklidske geometrije in razne eksotične »oblike prostora«, za nelinearne in multiple moduse časa, za skrivnostno zamenljivost prostorskih in časovnih koordinat v mikro- in makrokozmosu, skratka, ali sploh lahko kritično zamejimo realnost nešteti matematičnih variacij prostorsko-časovnih mnogoterosti? Kant bi na to vprašanje najbrž odvrnil, da je treba pred vsem razlikovati med čistim čutnim zorum (prostora in časa) na eni strani in razumskimi kategorijami na drugi (in dodal, da sta čutnost in razum povezana s »transcendentalnimi shemami«) – toda kaj je dandanes še ostalo od teh načelnih ločnic med čutnostjo in razumom, razumom in umom, teoretskim in praktičnim spoznanjem? Novejši filozofi so pri Kantu najbolj kritizirali ravno njegove ostre, formalistične dihotomije in tudi v znanosti postaja vse bolj očitna prepletenost dela in celote, majhnega in velikega, notranjosti in zunanosti, subjekta in objekta, ne nazadnje

tudi matematične in fizikalne resničnosti. Za matematiko pa je že od Cantorja dalje znano, da se ne ustavi pri eni sami neskončnosti, temveč lahko gradi vse »višje in višje« strukture z neprešteveno mnogimi neskončnostmi. Edina meja transfinitne teorije množic je logično protislovje, paradoks, antinomija, vendar so novejši »parakonsistentni« matematiki in/ali logiki začeli dvomiti tudi o tem, ali je protislovje res absolutna meja racionalnega spoznanja. Med filozofi pa je že Nikolaj Kuzanski v 15. stoletju s svojo »učeno nevednostjo« prišel do spoznanja, da je najvišji smoter uma njegovo samo-preseganje v nemisljivem »sovpadanju nasprotij«. Seveda bi v tej zvezi lahko govorili tudi o davnem Heraklitu in nedavnem Heglu, vendar ju bomo za zdaj pustili ob strani. Skratka, ko poskušamo začrtati mišljenju in izkustvu mejo pri spoznavanju resničnosti, se znajdemo pred tako rekoč brezmejno kompleksnostjo te naloge.

Sicer pa pogosto trčimo ob povsem konkretne, izkustveno doživete meje svojih misli in zmožnosti nasploh. Tisti optimizem, ki ga je renesančni filozof Pico della Mirandola v govoru *O človekovem dostojanstvu* izrazil z vznesenimi besedami »tekmujmo z angeli v dostojanstvu in slavi, [kajti] če bomo hoteli, ne bomo v ničemer nižji od njih« [Pico, 9], se je v stoletjih, ki so sledila, vse bolj izgubljal pri soočanju z našo končnostjo, biološko in socialno odvisnostjo ter prostorsko-časovno majhnostjo v vse večjem in bolj zapletenem vesolju. Dandanes je pogostejše od tekmovanja z angeli človekovo merjenje moči z demoni, v znanstvenem svetu pa z računalniki in v futurističnem s »kiborgi«. Glede računalnika, na primer tega, v katerega prav zdaj pišem, nam je jasno, da so njegove sposobnosti omejene, določene s številom čipov oziroma bitov; in če je tudi število naših možganskih »čipov« oziroma »bitov« končno (verjetno je, kako bi sicer možgani ostali znotraj lobanje), potem so, *per analogiam*, tudi naše miselne idr. sposobnosti omejene, namreč na neko sicer veliko, vendar končno število možnih kombinacij. Če pa je tako, je ta meja za nas nepresegljiva, naj še tako naprežemo naše misli, naj še tako silimo »čez ojnice svoje usode«.

Na srečo pri tej analogiji ostane skrivnostno ravno tisto, kar je najdragocenejše: zavest. Odkod zavest? Kako vznikne njena svobodna zmožnost misliti enost-v-mnoštvu – tj., zavedanje sebe kot te enosti, sámozavedanje – iz domnevno končnega števila možganskih kombinacij? Je zavest sploh mogoče razložiti »od spodaj navzgor«? Ali pa je sama zavest, sam duh tisti, ki iz sebe, »od zgoraj navzdol«, porojeva in določa brezmejne kombinacije sveta? Le kdo bi to vedel? Kajti takrat, ko se nam zdi, da smo se povzpeli do »vrha lestve«, vemo zgolj to: skrivnost je meja, meja je skrivnost. Erazem, véliki humanist, je v pismu prijatelju Battusu zapisal: »Resnično želim razumeti!« [gl. Huizinga, 93].

IV

*... qui intelligunt, magis ac magis sibi placeant:
qui non intelligunt, hoc ipso magis admirentur quo minus
intelligunt.*

»... tisti, ki razumejo, so si bolj in bolj všeč,
tisti pa, ki ne razumejo, toliko bolj občudujejo tisto,
česar ne razumejo.« [Erazem, 6]

Menip je na sprehodu po agori srečal prijatelja, ki mu je pripovedoval o veliki dražbi filozofov, na kateri je tudi on sam kupil nekega učenega škrateljna, Hrizipa po imenu; zanj se je odločil ravno zato, ker ga ni prav nič razumel – saj, le čemu bi izbral takega, čigar zvijače bi spregledal, še preden bi ga pripeljal domov? Ta pa mu je že na dražbi razložil, zakaj ga ne razume: »Naravno,« je rekel Hrizip, »nisi pač vajen naši strokovni terminologiji in nimaš percepcionalne fantazije. Kdor pa je s pridom prebavil teorijo logike, ne pozna zgolj teh stvari, ampak tudi ve, kaj je símbama, kaj parasímbama in kakšen je njun kvalitativni in kvantitativni razloček« [Lukian, 64]. Ob prijateljevi ljubezni do modrosti je tudi Menipa zaskominalo, da bi si na prihodnji dražbi filozofov kupil svojega modreca, obenem pa je pomislil, da bi bil nakup še takega globokoumneža kaj slaba naložba, če njegovih besed ne bi razumel niti po sedmih razlagah. –

Pa je tistim skrateljnem sploh kaj mar, ali jih razumemo ali ne? je Menip zvijačno vprašal prijatelja in ta mu je povedal, da so se filozofi na dražbi v splošnem radi potrudili, da bi dražiteljem in kupcem ugajali ter dosegli zase čim višjo ceno, čeprav so pri tem ubirali zelo različne viže. Po eni strani so nekateri dokazovali, da bojo kupcu ne le v duhovno, ampak tudi v нравno in ne nazadnje v materialno korist, na primer čudaški Diogen, ki je zagotavljal: »Človeštvo odrešujem in strasti zdravim; v splošnem pa hočem biti prerok resnice in prostodušnosti« [*ibid.*, 59]; po drugi strani pa je tisti slavni mračnjak, Heraklit po imenu, kupcu zabrusil: »Mar mi je, če me kdo razume ali ne!« [*ibid.*, 62] – Zanj sem že slišal, je zamrmral Menip in se popraskal po ušesu, kajti prav dobro se je zavedal, da o tem slavnem oraklju ne ve nič več, kot da ne moreš dvakrat stopiti v isto reko. Dražba pa ga je vse bolj mikala, zato se je na hitro poslovil od prijatelja in stekel čez agoro proti domu, da bi s podstrešja izbrskal tistih nekaj filozofskih knjig, ki jih je po naključju prinesel s svojih popotovanj, bodisi iz Aten ali z Lune, nekatere seveda tudi kar iz kake sodobne knjigarne, nadzemne ali podzemne, bodisi iz Ljubljane ali Pariza ... sklenil je namreč, da se brž vsaj malce izобрази v filozofiji, zato da ne bi bil na dražbi, ko si bo izbral svojega modreca, preveč opeharjen.

V drugem prizoru vidimo Menipa na podstrešju, zatopljenega v kup bolj ali manj zaprašenih knjig. Kupa se je lotil od zgoraj navzdol (le kako drugače?), namreč od novejših knjig k starejšim. Ravno se je s preudarno mislijo ustavil pri nekem odlomku iz knjige z zanimivim naslovom *Krhki absolut*: »Dandanes je modno iskati svoje 'pravo sebstvo' – Lacanov odgovor na to je, da je vsak subjekt razcepljen na DVE 'pravi Sebstvi'. Na eni strani je Označevalec-Gospodar, ki zarisuje obrise subjektovega Ideala-Jaza, njegovega dostojanstva, njegovega mandata; na drugi strani je ekskrementalni preostanek/izmeček simbolnega procesa, neka absurdna drobna poteza, ki vzdržuje subjektov presežni užitek – temeljni cilj psihoanalize je omogočiti subjektu-analizantu, da opravi prehod od S_1 k *objet petit a*, tj. da (se) v nekakšnem izkustvu 'To si ti'

identificira z ekskrementalnim ostankom, ki skrivno vzdržuje dostojanstvo njegove simbolne identifikacije. Potemtakem gre za prehod od *tragique* k *moque-comique* – s pomembno lekcijo, da *objet petit a* ni enostavno sublimer-izmikajoč se, pač pa, da v njem najvišje in najnižje sovpadeta – *objet petit a* je ničelna raven simbolne in-diference, točka, na kateri se sam Sveti Gral izkaže zgolj za kos dreka« [Žižek, 39]. – Fiju! zažvižga naš Menip: pri temle pa ne bi pomagalo niti poznavanje simbame niti parasimbame niti njunega kvalitativnega in kvantitativnega razločka! In potem, ko znova prebere to čudno zmes *tragique-comique*, od besede do besede, od črke do črke, še tega ne ve več, ali razume premalo ali preveč: mar je hotel ta vedež reči, da je tisto najvišje spoznanje, tisto duhovno izkustvo sebstva, ki ga je stara vzhodna modrost izrazila s formulo 'To si ti' (*Tat tvam asi*), zahodna pa s 'sovpadanjem nasprotij' (*coincidentia oppositorum*) ipd., pravzaprav identično s sámospoznanjem v lastnem kupčku dreka – teoretsko rečeno v »ekskrementalnem ostanku« (saj gre vendar za *teoretsko* psihoanalizo!), sc. v tistem *objet petit a*? – No, tegale škrateljna, Žižka ali kako se že piše, bi bilo že vredno kupiti, sklene Menip, gotovo bi povedal marsikaj zabavnega, čeravno bi me opeharil za malo malico ... zato rajši poglejmo še malo naprej, pravzaprav nazaj (še vedno pa ostajamo pri istem prizoru).

Izpod vrha zajetnega kupčka knjig (kaj pa drugega?) Menip izvleče tisto, ki mu že v naslovu obeta razgrniti nekaj, kar mu je kot staremu Grku gotovo bližje od teoretske psihoanalize – gre namreč za »obzorja grštva«. Ko malce polista po tej knjigi, v kateri je videti marsikaj tehničnega in globokega, opazi, da v njej pogosto nastopa neki Martin Heidegger, čeprav ta možak, po imenu sodeč, ni ravno Grk. Med listanjem se oko in za njim misel ustavita pri Heideggerjevem bitnomišljenjskem branju slavnega Anaksimandrovega stavka, po izročilu prvega ohranjenega filozofskega fragmenta. (Op. avt.: Sovretov prevod tega odlomka se glasi: »Iz česar pa stvari nastajajo, v tistem tudi minevajo po Nujnosti; zakaj druga drugi plačujejo kazen in

poravnavo za krivdo po redu Časa« [*Predsokratiki*, 36]; ta prevod seveda ni najboljši, nekateri so ga pozneje popravili, kljub temu pa je iz njega vsaj približno razvidno, kaj je Anaksimander hotel reči.) Menip je najbrž že kdaj slišal te besede v izvorni grščini, toda od takrat so minila tisočletja, tako da mu pozabljivi spomin zdaj ne pomaga več, zato mu ne preostane drugega, kot da se prepusti Heideggerjevemu branju Anaksimandra, ki ga je »pastir biti« prenesel z grških pašnikov na brezpotja svojih *Gozdnih poti*: »V vročanju biti kot prisostvovanja je bivajočemu (prisostvujočemu) v to-Isto (-Eno, ob-enem) izhajanje in mu izhaja zahajanje. V teku dodelitve prisostvovanja v dodeljenem času prisostvujoče dopušča sklad in vsakokratno medsebojno priznavanje prebolevanja glede na neskladje.« – Paf! puhne naš Menip: tale tevtonski orakelj pa v interpretaciji starih modrecev prekaša celo teoretske psihoanalitike! Brž si zapišem njegovo ime, kako že, Heidegger, ja, da ne pozabim, če bo morda na prodaj ... težek je, težek, pravi težak je ta škrateelj, gotovo tudi drag, ampak morda pride na razprodajo, saj je za marsikoga preveč zatežen, zame pa bi nemara vseeno prišel v poštev, navsezadnje je bil tudi Heraklit težak, mračen kot Dodonin gozd, morda pa je ravno zato še dandanes živ, saj duši ne najdeš mejá, tako globok *logos* ima! A vseeno – mar tu ni nikogar, ki bi o logosu povedal kaj bolj logičnega od težko umljivega »pastirja biti«?

Ostajajoč še vedno pri istem prizoru, Menipovo oko pritegne knjiga z geometrijsko mrežo belih pik na črnih platnicah in s kvadratnim oknom na sredi, skozi katero mu pogled zaplava k Brueglovemu babilonskemu stolpu, ki je pod svojim vrhom pravkar prestregel temnosiv oblak. V tej knjigi z neskromnim naslovom *Matrice logosa* Menip naleti na naslednji odstavek: »Stavek G, tj. stavek 'Stavek G je nedokazljiv', je *resničen*, čeprav sam eksplicitno zanika vsakršen dokaz za svojo lastno resničnost. Iz tega sicer ne sledi (kot bi morda kdo sklepal) nekonsistentnost formalnih sistemov logike in matematike, sledi pa nekaj drugega: njihova načelna, ireduktibilna *nepopolnost*. ... Gödlov teorem

o nepopolnosti nam pokaže, da se vsesplošno algoritmiranje oziroma programiranje zatakne ravno pri ireduktibilno sámónanašajočih se izrazih ... sámónanašanje pa je intencionalni akt, ki je za zavest bistven: zavest je vselej zavedanje svojega lastnega zavestnega akta, miselne aktivnosti, časenja. Zavest je zavest-o-sebi, presenetljiva zanka na najvišji ravni« [Uršič (3), 187]. – Uf! zavzdihne Menip: čeprav je tole gödlanje bržkone bolj logično od onega pastirovanja, pa ga razumem še manj, kajti tu, kot se mi zdi, je vendarle treba *nekaj* razumeti, tam pa, kot se mi je zdelo, se je razumevanja odrekel že sam avtor. Da, lahko je reči: razumeti, razumeti, toda kako naj razumem tole gödljo? Le kako naj bi bilo nekaj tako vzvišenega, kakor je zavest, še več, sámózavedanje, odvisno od besedne igrice nekega genialnega in gotovo tudi malce lunatičnega gospoda G. oziroma njegovega čudnega stavka G, ki o samem sebi trdi, da je nedokazljiv? Je to sploh kak argument bodisi za obstoj zavesti bodisi proti njemu, namreč proti temu, da bi zavest lahko proizvedli v računalnikih? Mar to ni tako, kot da bi iskal dlako v kozmičnem jajcu? Gospod G. je s svojo genialno iznajdbo neizčrpen vir inspiracije za trume analitičnih dlakocepcev, ki že dobrega pol stoletja poskušajo tako ali drugače cepiti stavek G na filozofski humus, da bi z njim enkrat za vselej razrešili nadležno vprašanje, ali je – vsaj načelno – možen humunkulus. V to mrežo se je ujel tudi mladi avtor *Matric logosa* (saj je očitno, da jih je napisal mlad in še neizkušen človek), kako se že piše, da, Uršič ... no, ja, morda pa mi škrateljček lahko pove še kak drug paradoks, če ga kupim na dražbi, vsekakor povprašam zanj, zakaj pa ne, čeprav bi seveda rajši vzel samega Gödla, ki pa je gotovo veliko dražji škratelj in še razumel ga ne bi prav nič, samo osmešil bi se pred njim, bratcem z lune, onega mladeniča pa vsaj lahko kaj povprašam brez sramu ... itd. (Menip potem izvleče iz kupa naslednjo knjigo, vendar mi nimamo ne prostora ne časa, da bi mu sledili vse do zadnje zaprašene bukvice, saj se moramo vrniti k Erazmu, kakor smo obljubili njemu in sebi.)

Tretji prizor tega dejanja je skoraj nekakšen *déjà vu*: Menip v poznem jesenskem popoldnevu pohajkuje po nabrežju široke reke v znanem velemestu, kamor je pripotoval, da bi si nabral nekaj filozofov na tukajšnjem knjižnem sejmu – vse kaže, da se je tokrat znašel v dobrem starem Parizu. Danes je minil zadnji semanji dan, jutri Menip odpotojuje, saj ima popotno malho že polno knjig. Na nabrežju mu listje šumi pod nogami, ko stopa mimo tistih vselej in povsod enakih, v usodo vdanih bukinistov, ter se po naključju, vsega že malce naveličan, ustavi pred eno izmed okovanih knjižnih skrinj. Kakor iz navade malce pobrska po njej in zagradi bukvice z obetajočim naslovom *L'éloge de la Folie*. Odpre jo in previdno naključje mu prinese pred oči naslednji stavek: »Kar pogledajte jih, puste čemerike, ki vrtajo po filozofskih problemih ali se ukvarjajo z resnim in težavnim delom, kako večidel ostaré, preden so dobro okusili mladost, ker jim stalne skrbi in ostri duševni napon postopoma ugonablajo duhá in pijejo življenjski sok« [Erazem, 14]. – Pa vzamem še to bukvice, si reče, ampak ta naj bo res zadnja! Čeprav Menip prihaja od daleč in ne pozna vseh tukaj dobro znanih knjig, mu je ta naslov od nekod znan, avtor Erazem prav tako, morda ga je že kdaj davno bral, morda v latinščini, arabščini ali jidišu, ali pa ga *bo* nekoč kje drugje znova bral, morda v jukagirščini, kušitščini ali sundajščini – in ta nenadni, neustavljivi *déjà vu* je vsekakor razlog več za to, da Menip vzame v svojo malho še Erazma. Saj bi mu bilo resnično lahko žal, če ga ne bi bil kupil, kajti ko ga zvečer prebira v neki kavarnici na *Rue de la folie Méricourt*, medtem ko počasi srka zeleni absint, ga Erazmova *Norost* spravi v tak menipejski smeh in mu pocedi tako debele solze, da se bližnji ozirajo vanj in se sprašujejo, ali človeka morda nosi luna ali kaj, naš Mesečnik pa se seveda ne pusti zmotiti, saj je videl že preveč sveta in srečal že preveč ljudi, da bi ga zbegale pripombe peščice neznancev iz enajstega okraja, zato le pomenljivo, sam pri sebi prikima, si z raševinastim rokavom obriše solze, naroči še en absint in bere dalje: »Filozofi, spoštljivih postav, z bra-dami in plašči, ki si edini lastijo modrost ...« [*ibid.*, 52].

V

*Asino maluit insidere, cum ille, si libuisset,
vel leonis tergum impune potuisset premere.*

»Raje je jahal na osliču, čeprav bi bil mogel brez škode
sesti levu na hrbet, ko bi bil hotel.«

[Erazem, 65]

Potem ko se je oskrbel s filozofi, je Menipa Nadoblačnika zamikalo, da bi se udeležil še dražbe teologov. Erazem mu je namreč obetal pri teologih obilo učenosti in tudi zabave, tako rekoč *dulce & utile par excellence*: »Teologi so obdani s celo vojsko učenih definicij, konkluzij, korolarijev, eksplicitnih in implicitnih propozicij: nešteto izvinkov in izgovorov poznajo, niti Vulkanova mreža bi jih ne mogla tako zaplesti, da se ne bi izmotali z distinkcijami, ki so jim na voljo in ki z njimi tako lahkotno presekavajo vse vozle ...« – ampak to je, za božjo voljo, treba povedati v latinščini, z obveznim ščepcem grščine: *Theologi dum tanto magistralium definiti-onum, conclusionum, corollariorum, propositionum explicitarum et implicitarum agmine septi sunt, tot exuberant □□□□□□□□□□□□, ut nec Vulcaniis vinculis sic possint irretiri, quin elabantur distinctionibus, quibus nodos omneis adeo facile secant ...* [Erazem, 53]. Menip pa je pri teologiji prišel še posebno na okus, ko je v *Hvalnici Norosti* prebral, kako je prvi izmed njih, sv. Pavel, imenitno dokazoval, da so Atenci že od nekdanj častili Neznanega boga: »Vsakdo ve, da imajo teologi javno pravico natezati nebo, to je *Sveto pismo* kakor čevljar kožo. To pravico si je jemal že sam sv. Pavel; že pri njem nahajamo besede [Apd 17, 23], ki se ne strinjajo s tekstom, iz katerega jih je vzel, ako smemo verjeti slavnemu peterojezičniku Hieronimu. Apostol je slučajno videl napis na nekem oltarju v Atenah, pa ga je po svoje zasukal v prid krščanski veri, s tem da je vse, kar mu ni šlo v račun, opustil ter obdržal samo dve besedi, namreč NEZNANEMU BOGU, pa še te precej izpremenjeni. Zakaj neokrnjeni napis se je glasil: BOGOVOM AZIJE, EVROPE IN AFRIKE, BOGOVOM NEZNANIM IN TUJIM. Po Pavlovem zgledu se večidel ravna, kolikor vidim,

družina modernih teologov ...« [Erazem, 64]. – Mejdun, se pridruša naš Menip, tile pa niso več škrateljni, ampak mojstri logosa, ki lahko tudi filozofe peljejo scat! In kako fascinantno je napredovala teologija od sv. Pavla do dandanes! Nemalokrat v zgodovini se je zdelo, da je že povsem na tleh, toliko preizkušenj je doživela – pomislimo samo na tri največje, na Kopernika, Darwina in Freuda – pa se je vedno znova pobrala iz pepela kot ptič feniks, vse bolj pretanjena in rahločutna! Seveda, gojiti je treba *distinkcije*, s katerimi presekaš vsak voz in se izmotaš iz še tako zapletene Vulkanove mreže! No, le brž na dražbo, si je rekel Menip, tam me že čaka kak *doctor subtilis* ...

V drugem prizoru, med potjo na dražbo teologov, pravzaprav na knjižni sejem, še bolj pravzaprav na nedeljski boljši trg, Menip stopi v mestno stolnico, da bi tudi *in corpore* & seveda obenem *in spiritu* – četudi zgolj od daleč – okusil tisto Besedo, ki si jo obeta pri teologih spoznati *in mente*. V stolnici je v nedeljo dopoldne sv. maša, pravkar so zabučale orgle, ki božajo dušo s svojimi valujočimi basi. Menip se usede v zadnje klopi (v šoli bi ji rekli oslovska), od koder se pase s pogledom po razkošni pozlati baročnih oltarjev, v duhu se dviga navzgor k poslikanim obokom, in ko mimo njega pridrsi starček, ki se globoko prikloni proti oltarju, preden se usede v klopi, Menip ne more zadržati solz. Kako presunljivo, kako resnično! vzdihne globoko v sebi in premišljuje – da, verniki imajo prav, ko ti na vprašanje, ali *resnično* verjamejo v tisto, kar izpovedujejo v svoji veri, rečejo: vkrcati se moraš na ladjo, se zaupati kapitanu in božji volji, sicer ostaneš na bregu, kjer bo potop ... saj sam dobro veš, da potop pride, prav kmalu, če ne vesoljni, pa gotovo tvoj osebni, zakaj torej odlašaj? Skloni se, poklekni, odpri svoje srce Njemu, ki ti podaja roko! – O, to pač razumem, tega ni težko razumeti, vsekakor veliko lažje kot sprejeti, si misli pogan Menip, ampak stopiti čez ta rubikon vseeno ne morem. Kajti ni dovolj ukloniti se strašnemu in milostnemu Bogu, treba ga je vzljubiti. In kako naj vzljubi njegovo Besedo tak pogan, kot sem jaz? Le kako naj se odpovem Zevsu, ki prešinja

ves svet kot osemenjajoči Logos, ne da bi ločeval med svojimi in tujimi, ta dobrodušni Gromovnik, ki se rad tudi po človeško povesele s svojo prešerno družčino ob nektarju in ambroziji zgoraj na Olimpu? Preveč bi moral pozabiti, tako dobrega kot slabega, da bi resnično vzljubil tega Drugega, krščanskega Boga – najsi še tako trepečem spričo Njegovega *mysterium tremendum et fascinans*.

Iz teh nebeško zemeljskih misli Menipa iztrga duhovnikov glas, ki kot dobri pastir govori zbrani čredi: »Posebno ljubezen goji Kristus, kakor je videti, do otrok, do žensk in ribičev. Celó med brezumno živadjo mu je najbolj po volji tista, ki je v nji najmanj lisičje zvitosti. Zategadelj je jahal raje na osliču, čeprav bi bil mogel brez škode sestí levu na hrbet, ko bi bil hotel ...« [Erazem, 65]. Ta glas, ki vselej malce trepeče, kakor da bi ga vzvalovila nebeška harmonija, Menipa že po nekaj stavkih malone hipnotizira, tako da mu iz nezavednega – bodisi njegovega lastnega, bodisi našega skupnega, to ve samo Bog – privrejo nekakšne protibesede, ki skušajo s porogom preglasiti tisti blaženi glas: »Ne pozabite, da imenuje Kristus izvoljene, ki jim je namenjeno nebeško kraljestvo, ovce, dasi ni neumnejše živali na svetu!« [*Ibid.*] In kakor da vražiču še ne bi bilo zadosti, nadaljuje: »Ozdraviti pa jih je hotel ne drugače kot po 'nespameti križa', po nevednih in neomikanih apostolih, ki jim pridno priporoča nespamet in jih odvráča od modrosti, postavljajoč jim za zgled otroke, lilije, gorčično zrno in vrabce, same stvari, ki nimajo ne uma ne pameti ter živijo preprosto in brez skrbi zgolj po zakonih Narave. ... Sem sodi tudi to, da je Bog in stvarnik sveta prvima človekoma prepovedal 'jesti od drevesa spoznanja', kakor da je spoznanje strup za srečo ...« [*ibid.*]. – Kdo to govori? se kot brodolomec na ledeni gori sredi nezavednega oceana sprašuje Menip: *id vel ego vel superego?* In potem se mu ob nenadnem, sproščujočem spominu, da je te besede prebral pri Erazmu, prikrade na ustnice menipejski nasmešek ... Erazem je bil navsezadnje sam duhovnik, si reče, pa še kako učen in čaščen, papež mu je ponudil celo kardinalski klobuk, torej je že vedel, kaj in kako je treba govoriti o božjih

rečeh. In ob tej misli se pred Menipovimi očmi, zunanjimi in notranjimi, vse stvari v svetem hramu spet sestavijo v svojo normalno, vzvišeno resničnost.

Orgle spet zapojejo, zdaj ko verniki stojijo v vrsti pred oltarjem, čakajoč na obhajilo. Menipa za hip prešine poredna misel – bogve kateri škrat mu jo je prišepnil – da bi se jim pridružil tudi sam, brezbožnik, pogan, zakaj pa ne, saj ne bi nihče niti opazil, da ne spada mednje, ljubi Bog pa bi že vedel, zakaj se izgubljeni sin želi vrniti k Njemu in se ob tem veselil, ampak težava je seveda v tem, da si sam tega pravzaprav sploh ne želi, niti ne zaupa tistim teologom, še manj filozofom, ki pravijo, sledeč Pascalu, da se v vsakem primeru splača »staviti«, se vkrcati na barko, in dvomljivcem zagotavljajo, češ da tisti, ki se *odloči* za molitev, prej ali slej tudi zares verjame. Že mogoče, si reče Menip, ampak to bi bila kljub vsemu goljufija. »Kaj je bolj norega, pardon, srečnejšega, mimo ljudi, ki si obetajo kaj vem kakšno srečo od tega, da vsak dan preberó tistih sedem verzov v svetem psalteriju?« [Erazem, 40]. Zato vstane in se rajši kot k oltarju napoti k vratom baročno kipeče stolnice. – Navsezadnje sem se v božjem hramu ustavil samo mimogrede, se tolaži ter na poti k sejmu teologov, h Križankam, pomisli, da njihov veronauk precej bolje razume *in theoria* nego *in praxi*. Kajti, »kako je pravzaprav s transsubstanciacijo, kako more kako telo biti v istem času na raznih krajih ... in v katerem trenutku se izvrši prememba kruha in vina, ko vendar besede, po katerih se zgodi, nekaj časa trajajo ...« [*ibid.*, 53] – na ta vprašanja se vendarle dá odgovoriti, seveda z *distinkcijami*, toda kako te teološke distinkcije delujejo v obredju, predvsem pa v duši, to ostaja našemu skeptiku nerazumljivo in sploh nedostopno. Lahko se le čudi, kako so teologi prepričani o svojem pravu, o svojem posedovanju Resnice, o božji Milosti, ki z nebes bojda obliva zgolj izbrane, ne pa tudi vseh »tistih zunaj«. Menipa, ki hočeš nočeš ostaja »zunaj«, tolaži vsaj to, da najde dvom o nezmotljivosti dedičev sv. Petra tudi pri učenjaku, ki naj bi bil kljub svoji svobodomiselnosti po splošnem mnenju med tistimi »znotraj«, pri Erazmu kajpada,

ki je zapisal: »Peter je prejel ključe od Njega, ki bi jih ne zaupal nevrednemu; in vendar ne vem, je li apostol razumel (vsekakor se te pretankosti nikjer ne dotakne), da more ključ do spoznanja imeti tudi tisti, ki sam nima spoznanja« [ibid.]. Dodajmo: seveda je tako, toda *nota bene*, tega Erazmu ne govori Modrost, marveč *Norost!*

Na boljšem trgu je to nedeljo polno starih bukvic, posvetnih in nabožnih, in glej, tudi tu Menip najde že znano *Hvalnico*, tokrat ne v arabskem, niti v francoskem, niti v sundajskem, temveč v slovenskem, Sovretovem prevodu. In čeprav ga že ima doma, v svojem tabernaklju, si ne more kaj, da ne bi mimogrede, preden poišče še kako drugo bukvice, spet malce polistal prav po tej – in v njej najde tole košarico teoloških cvetk: »Ali potrebuje Bog določen čas, da kaj ustvari? Ali je v Kristusu več kot eno sinstvo? Ali je mogoče domnevati, da Bog oče sovraži Sina? Ali bi bil Bog mogel prevzeti podobo ženske ali hudiča ali osla ali buče ali kremena? Kako bi v tem primeru buča oznanjevala božjo besedo, delala čudeže in bila križana? Kaj bi bil posvetil Peter, da je posvečeval v trenutku, ko je Kristusovo telo viselo na križu? Ali je bilo moč Kristusa v tem času imenovati človeka? Ali bodo ljudje po vstajenju smeli jesti in piti? Kakor vidite, se skušajo naši gospodje že naprej zavarovati zoper lakoto in žejo ...« [Erazem, 53] itd., itd.

VI

*Res omneis humanas, velut Alcibiadis Silenos,
binas habere facies nimium inter sese dissimiles.*

»Vse človeške reči imajo, kakor Alkibiadov Silén,
po dvoje obrazov, ki so si kaj malo podobni.«

[Erazem, 29]

Mi vemo, sam Menip pa ne, da se mu prizor, ki ga bomo opisali, prikazuje v sanjah. Potem ko dolgo časa tava po temačnih dvoranih podzemlja, slednjič najde odprtino, skozi katero se povzpne na »poljano resnice«. Na tej poljani, nebeško zeleni livadi, se zbirajo duše, »kot da bi prišle na

slavje« [Platon (1), 614e], in med njimi Menip prepoznava stare znance, ki jih ni videl že tisoč let, a tudi zdaj mu ni do klepeta z njimi, saj se strahoma ozira za sodniki, Minosom, Radamantisom in Ajakom, ki »na sveti livadi opravljajo sodniško službo, na razpotju, od koder drži ena pot na Otok blaženih, druga v Tartaros« [Platon (2), 524a]. Šele ko sreča neko mično gospo, se za hip ustavi, saj v njej prepozna dušo, ki se mu je nekoč predala s svojim lepim in voljnim telesom. – Ja kaj pa ti tu, gola kot Eva? trapasto vpraša in se ob tem zave, da je tudi sam gol kot Adam. Oba pa sta v tej nebeški goloti kakor prosojna, eterična, kakor da ju ni rodila človeška mati in zaplodil človeški oče, zato se sprva ne spoznata, ko pa se prepoznata, si brž zakrijeta sram, znova najdena duša se nasmehne v slovo in pohiti naprej k svoji veseli družbici, h kateri je bila namenjena.

Ko Menip ostane spet sam sredi poljane resnice, na kateri se pasejo črede človeških ovčic, ga zagrabi »Vreteno Nujnosti« in povleče v svoj silni vrtinec, namreč v tisti vrtinec svetlobe (o katerem bo po vrnitvi pripovedoval vnukom), nebeške luči, ki je »od zgoraj zajemala vse nebo in vso zemljo, bila je kakor raven steber, še najbolj podobna mavrici, le da je bila jasnejša in je bolj bleščala ...« [Platon (1), 616b]. Stari *mythos* pravi, da Vreteno po Nujnosti veleva duši, naj si izbere svoje prihodnje življenje (baje si je Orfej izbral laboda, Agamemnon orla, Terzit opico, Odisej preprostega zasebnika itd.). Menip se začudi, ker pri Vretenu ne sedijo sodniki, niti rojenic ni tam, a ne čudi se prav dolgo, saj mu nenadoma samo Vreteno reče z gromkim glasom: no, Menip, kaj si boš izbral – osla ali leva? Človek je seveda v zadregi in najprej povpraša vrtečo se Nujnost, ali sta to res njegovi edini izbiri. Seveda sta edini, kaj pa misliš! malone jezno odvrne Vreteno: ti bi rad imel več kot dve izbiri, človek nehvaležni? Saj še dveh ne zmoreš! Resnično ti povem: dejansko je izbira vselej samo ena, kajti oba Silénova obraza, četudi sta si kaj malo podobna na prvi pogled, sta v notrini enaka: »Kar je na prvo oko smrt, to je, ako globlje pogledaš, življenje, in narobe: če vidiš na vršini življenje, najdeš v notrini smrt ...« [Erazem, 29]. – Že res, o

nujno Veličanstvo, ki vrtiš naše usode, si drzne reči Menip, toda kako naj mi to, kar praviš, pomaga pri odločitvi med oslom in levom? – Mar ne vidiš, ga pouči Vreteno, da *sub specie aeternitatis* med njima ni nobene razlike? Mar ne veš, da je vse eno? – Hm, zgolj pomisli Menip, saj si Vretenu ne upa ugovarjati, že res, da je vse eno, ampak to še ne pomeni, da je vseeno, vsaj zame ne ...

Toda medtem ko naš filozof tuhta o istosti nerazločljivega, se mu kolo Nujnosti skoraj neopazno izmuzne, v enem samem hipu se iz Vretena nebeške luči skrči v drobno, komaj opazno vretence, ki mu kakor vrtavka zapleše skozi prste in zdrsne v razpoko zemlje. (Cf.: Največje je enako najmanjšemu.) Menip jezno pljune za vrtavko, pravzaprav je bolj kot na izgubljeno Nujnost jezen nase, ker je dopustil, da se mu je tako trapasto izmuznila. Potem se ozre naokoli, ali morda zagleda še kako znano gospo med roji nebeško golih duš, ki se sprehajajo po livadi in se srečujejo kakor na kakem velikem spokojnem žuru. Nikogar ne spozna, sicer pa mu je jasno, da se mora odločiti sam, prav sam, nihče drug se ne more odločiti zanj. Kako torej – osel ali lev, lev ali osel? No, če izberem leva, si reče, se še vedno lahko preoblečem v oslovsko kožo, če pa izberem osla, si levje gotovo ne morem več navleči ... po drugi strani pa, le kaj bi imel od slavnega levjega poguma in njegove kraljevske veličine? Same težave! Lev je vselej lačen, levinja ga gleda zviška, šakali se mu smejejo v brk, medtem ko osliček zadovoljno žuli svoj skromni osat ... In navsezadnje, če pomislim na to našo človeško goloto, mar nista človek in osel bratca v istem udu, ki je skupen tudi človeku in bogu? Kajti, »kaj je tisto, s čimer se plodita človek in bog? Mar glava? Mar obraz ali prsi, roka ali uho, ki se štejejo med spodobne dele telesa? Kaj še! Ud, ki nadaljuje človeško pleme, je tako neumen in tako smešen, da mu še imena ne moreš izreči, ne da bi se režal. On je tisti sveti vir, od koder vse stvari zajemajo življenje, in to resničnejši vir kakor slovita Pitagorova četrtrica« [Erazem, 11]. – Ne bom več okleval, si reče Menip in se pametno odloči: seveda rajši osel kot lev! Toda prav tedaj, ko že vleče

nase oslovsko kožo, vznikne Norost iz nebeske livade, kakor da bi se vzela *ex nihilo*, in se mu porogljivo smeje: prav res si kronan osel, Menip, kakor da lev nima svoje kraljevske bavitare! Sicer pa, če se tako težko odločiš, zakaj ne predlagaš Nujnosti namesto osla in leva eno samo izbiro? Le reci ji: jaz bi bil rad otrok! Kaj meniš, »zakaj je Cupido zmeraj otrok?« [Erazem, 15] – Mhm, menca Menip, le kako naj vem? – No, ti bom pa jaz povedala: »Ker nikoli nič pametnega ne stori in ne misli!« [*Ibid.*] In tako se Menip slednjič (in ne prvič s pomočjo Norosti) odloči, da bo spet otrok, človeški otrok! Poišče si svoja nova Adama in Evo, počaka, da se spoznata in ... (zgodí se tisto, pred čimer nas svari tudi *Tibetanska knjiga mrtvih*). Sfingina enigma pa je v tem, da se resnična Nujnost skriva v eni sami izbiri, namreč v tisti, ki je sploh ne moreš ne izbrati, saj si sam od nje izbran – zato da jo izbereš!

Iz takšnih sanj, kakršne je nocoj sanjal Menip, se nikoli povsem ne prebudiš, vsaj dokler dušo žeja po telesu. In če kdaj vprašaš Nujnost, zakaj je tako, ti morda pove tisto Lukijanovo zgodbico: ko je Menip nekoč srečal Tantalala, ki se mu je seveda zasmilil zaradi svoje nikoli potešene, večne žeje, mu je rekel: »Čudna reč je to tvoje trpljenje, Tantalos. Sicer pa, čemu ti je treba pijače? Saj nimaš telesa! Zgolj telo je moglo trpeti lakoto in žejo, a to ti leži pokopano nekje v Lidiji; ti pa kot duša, kako bi mogel biti še žejen in piti?« [Lukian, 178] – in Tantal mu je odvrnil: »V tem je ravno kazen, da mi je duša žejna, kot da bi bila telo.« [*Ibid.*]

VII

*Nec aliud omnino est vita humana,
quam stultitiae lusus quidam.*

»Človeško življenje ni nič drugega nego nekaka igra Norosti.«
[Erazem, 27]

Kljub temu, da je Menip v svojem dolgem življenju zamenjal mnogo oblačil, si nadeval različne maske, oslovo in levovo, otrokovo in modrečevo, tragično in komično, se še vedno najboljše počuti kot Nadoblačnik. In zdaj, ko so

slovenske in tudi ameriške volitve že minile in se je kolesje zgodovine tu in tam znova malce umirilo, pri čemer lahko upamo, da ta varljivi mir ne napoveduje skorajšnjega viharja – zdaj je čas, da Nadoblačnik spet malce poleti na Luno, zato da bi zemeljske novosti pogledal od daleč, s svojim menipejskim nasmeškom. Rečeno – storjeno! In potem ko na rob majhnega, prašnega kraterja odloži obe peruti, orlovo in jastrebovo, si v očesno luknjo vstavi orlovo oko ... glej, glej: Amerika ni kaj dosti večja od Slovenije, kajti pamet, ki dela stvari velike ali majhne, je bolj redko posejana tako po eni kot po drugi. In ko Menip še malce bolj privije svoj čudežni teleskop, lahko razloči, kaj pišejo o volitvah tiste redke pametne glave v deželici na sončni strani Alp (mimogrede rečeno, z Lune sta obe strani podnevi sončni, ponoči senčni). Očitno jih je izid presenetil: »Slovenija ni ravno džungla, v kateri bi se ti tiger prikradel za vrat, je pa dovolj goščavja, da se lahko pripetijo vsakršna presenečenja« [Delo-SP, okt. 2004]. Druga pametna glava lakonično ugotavlja, da je »po zadnjih volitvah zacvetel diskurz moralizma« [Mladina, *tunc*], namreč celo med tistimi, ki prej niso preveč stavili na moralo. Tretja pametna glava pa se sprašuje: »Je J. le dober 'politični igralec', ki zdaj pred naivno publiko igra spravljivega in kultiviranega sredinskega politika – ali to res poskuša postati?« [Mladina, *tunc*]. Prmejduš, težko vprašanje! Ni čudno, da si spraševalec pri iskanju odgovora pomaga z ljudskim rekom: »Volk dlako menja, čudi pa nikoli« [*ibid.*]. Hm, toda kdo ve, ali se volk, ki je vsekakor pametna žival, prej ali slej ne naveliča tudi svoje čudi in si res zaželi biti ovca? To je vendar človeško, še preveč človeško! In ker imajo vse človeške reči dva obraza, ki sta si kaj malo podobna, ni čudno, da si lévi kdaj pa kdaj zaželi biti desni in desni lévi. Učeni Desiderius, ki je v svojem nemirnem času doživel mnogo političnih homatij, vselej lepo podloženih z visokoletečimi frazami, je pripisal Norosti naslednje besede: »Skratka, ko bi mogli gledati na ta pisani sejem z Lune kakor nekdanj Menipos, bi se vam zdelo, da vidite roj muh ali komarjev, ki se prepirajo, pretepajo, zalezujejo, plenijo, igrajo, razvratujejo, porajajo, padajo, umirajo. Res,

kar neverjetno je, koliko zmed in tragedij utegne povzročiti ta tako drobna in tako kratkoživa človeška živalca: zakaj komaj se zgane le majhna nevihta vojne ali kuge, jih ugrabi na tisoče hkrati in raztepe roj!« [Erazem, 48]

Menipejskemu očesu pa je bila med vsemi pred- in povoljnimi umotvori najbolj povšeči tista mrzlovročna misel, ki v obliki velikega grafita (nemara še vedno) krasi sicer prazno steno zavoda za šolstvo: ČE BI VOLITVE KAJ SPREMENILE, BI BILE ILEGALNE – VOLI ZA REVOLUCIJO! Pod to sila izvirno priporočilo bi se bil lahko podpisal sam Karl Marx ali Mihail Bakunin ali Che Guevara, in najbrž je mladega grafitarja navdihnil vsaj eden od omenjenih ali njim podobnih bradačev revolucije, vendar se je mladenič kot njen subjektivno nepomembni člen ozaveščeno podpisal pod svojo zidno kaligrafijo kar z anonimno anarhoprotiglobalistično mandalo, namreč s tistim špičastim A-jem v zaobljenem O-ju. Naključje, morda tudi Nujnost, pa je poskrbelo za karseda ustrezno ponazoritev neizbežnosti permanentne revolucije, in sicer na način *reductio ad absurdum*, namreč z Mobitelovim »megaoglasom« na isti steni, tik nad mrzlovročo anarhistično parolo. Mobitel, ponos slovenskega kapitala, ponuja »nov multimedijiški portal«, ki ga zanj priporočajo kar štirje planetarni bogovi: Merkur, uspešen trgovec, ki si ne zna več predstavljati življenja brez vsakdanjega *wappinga*; Venera, lepa mladenka, ki v vodoravni legi hrepeneče pričakuje svojega ljubega (najprej seveda njegov *call*, ej, ta tip je *cool*); Pluton, tokrat za spremembo v podobi ženske, skrivnostne črnolaske, ki zre v daljavo, kamor je poslala *message*, nekam ven iz Osončja; in tu je, *last but not least*, tudi Mars, šarmanten štiridesetletnik, eden tistih *fighterjev*, ki se bojujejo za krasni novi svet po telefonu, daleč proč od krvavih *frontlines*. – Pa kaj je pravzaprav narobe s tem oglasom, z grafitom in njuno prikrito-očitno zvezo? se morda sprašuješ. Nič ni narobe, prav nič, ne z enim, ne z drugim, ne z njuno zvezo. Vse je lepo in prav, tako smo hoteli, tako naj bo, tako je. Dandanes se človeku, ki zna, predvsem pa seveda tistemu, ki zmore izkoristiti moč medijev, odpirajo tako rekoč neskončne možnosti in tega se dobro

zavedajo tudi sodobni mojstri marketinga, ki po radikalnosti prekašajo celo mlade anarhiste z najnovejšo serijo megaoglasov, na katerih z velikimi črkami piše: TOTALNA REVOLUCIJA! Gre seveda za totalno revolucionaren »Mobitelov študentski paket«, na katerem ni več planetarnih bogov, ti so že odigrali svoje vloge, temveč stojita pred nami resna, stroga in odločna obraza študenta in študentke, črnobela portreta dveh postrevolucionarnih revolucionarjev, njuni orodji pa sta srp (ah, seveda, malce nostalgije ni nikoli odveč) – in mobič, ki je tu namesto staromodnega, zateženega kladiva, le kaj bi počela z njim, ko pa nas lahko pribijeta kar po telefončku, nas prijazno pokličeta k totalni revoluciji, seveda s tistim vselej prav zvenečim geslom: ZBUDI SE! – Da, toda *kdo* naj se zbudi in *zakaj* le? se sprašuje Menip, saj ni lepšega od jutranjega spanca, še posebno po prečuti študentski noči. In ko si naš Nadoblačnik ogleduje z Lune ta imenitna moderna pričevanja neuničljive revolucionarne misli, se spominja, da so vizionarji že v času parnih strojev vedeli, da se bo v krasnem novem svetu prej ali slej vsa umetnost spremenila v samo življenje in postopoma odmrta kot odtujena oblika razredne zavesti, tako kakor filozofija, religija, najpoprej pa seveda država, ta prekleta strojnica kapitala, v katero čimprej nasujete peska, o proletarci vseh dežel, še vedno v suženjstvo zakleti, da bo njeno izkoriščevalsko kolesje zaškripalo in se končno ustavilo, ne pa, da ga dan za dnem pridno mažete z oljem, tako se bo vrtelo v nedogled, vsem izkoriščanim v pogubo in posmeh!

Prebudi se! Človek božji, prižgi luč! – Toda kje dandanes še najdeš koga, ki bi se resnično želel prebuditi? Kdo še prižiga luči, saj so vselej prižgane, da jih nihče več ne opazi. No, skoraj nihče, saj se v kakem samostanu na daljnem vzhodu gotovo še najde kak menih, ki se prebudi in prižge luč ter jo postavi na mizo, da bi svetila vsem živim in mrtvim dušam. In tudi naš dobrodušni novi nadškof, »dobri človek izpod Šmarne gore«, človek z nebeškim imenom, gospod Uran, nam obljublja, da se ne bo ukvarjal s preganjanjem teme, ampak da bo prižgal luč. Toda ali je prižiganje luči res

kaj drugega od preganjanja teme? Kajti, če si še tako prizadevamo, da bi prižgali čim več luči, »človeško življenje ni drugo nego neka vrsta komedije, kjer nastopajo ljudje vsak v svoji maski ter igrajo vsak svojo vlogo, dokler jih režiser ne odvede z odra« [Erazem, 29]. Vrh vsega pa je »človek ustvarjen tako, da ga veliko bolj mika laž kakor resnica« [*ibid.*, 45]. Le zakaj bi se duša mučila z jalovim iskanjem resnice? Morda pa je sploh ni? Navsezadnje imajo prebivalci slovite Platonove votline prav – čeprav »občudujejo samo sence in podobe čutnega sveta, ničesar ne pogrešajo in so zadovoljni s svojo usodo« [prav tam]. Mar ni »tisto veliko plačilo, ki se ga nadejajo pobožni, zgolj neka vrsta blaznivosti?« [*ibid.*, 67]. Poleg tega »ljudje nahajajo nemajhen užitek v tem, da pojejo hvalo ravno stvarim, ki so jim najbolj tuje« [*ibid.*, 6]. Rajši so tam nekje za Luno, kot da bi trdno stali tu, na svoji dobri, stari Zemlji.

Toda prej ali slej se vsak popotnik vrne domov in slednjič se tudi naš Menip spusti dol z Lune, si poišče copate in vklopi televizor, čakajoč na svojo ljubo ženo, da pride iz službe. Naposled je povsem prepričan, da je res boljše, če se norec smeje norcu, kot če slepec slepca vodi. »Zato pa zdravi ostanite, ploskajte, živite, pijte, slavni verniki Norosti!« (*Quare valet, plaudite, vivite, bibite, Moriae celeberrimi Mystae!* [Erazem, 68]).